

BAPTIȘTII DIN ROMÂNIA, VICTIME ALE
DISCURSULUI NAȚIONALIST DUPĂ MAREA
UNIRE DE LA 1918 ȘI SUSȚINĂTORII
DISCURSULUI NAȚIONALIST
UN SECOL MAI TÂRZIU

Lector univ. dr. Teodor-Ioan Colda

Institutul Teologic Baptist București
teocolda@yahoo.com

Abstract: Baptists in Romania, Victims of the Nationalist Discourse after the Great Unification of 1918 and Advocates of the Nationalist Discourse a Century Later

This paper¹ briefly explores the conditions of Romanian Baptist believers after the Great Unification of 1918. The main focus in the first part of the paper is on the persecution suffered by the Baptist community due to the actions undertaken by the State in Collaboration with the Orthodox Church in the '20s, based on a profound nationalist discourse. In the second part of the paper the author brings into discussion an unexpected shift regarding the nationalist discourse on behalf of the Baptist community in present day Romania. If one century ago baptist believers were victims of the nationalist discourse, now it seems that they are among the adherents – at least this seems to be the case for some of their leaders. In the section reserved for the conclusions the author tries to provide a pragmatic reasoning why this phenomenon occurred.

Keywords: Baptists, Romania, Religious Persecution, Orthodoxy, Nationalism, Referendum

---

---

1 Acest articol se bazează în parte pe un material publicat în prealabil; Teodor-Ioan Colda, „Bapțiștii din România după Marea Unire de la 1918, între entuziasmul realizării dealului național și tragediile persecuției religioase” în *Studii de istorie ecleziastică*, coordonator Marius Oanță (Craiova: Sitech, 2018), pp. 121-135.

Credința baptistă ajunge în spațiul românesc în timpul principelui Barbu Dimitrie Știrbei, domnitorul Țării Românești. La 30 aprilie 1856 sosește la București Karl Johann Scharschmidt, însoțit de soția sa Augustina. Născut în apropiere de Budapesta, de meserie dulgher, Scharschmidt capătă vocație misionară și împărtășește credința baptistă în rândurile comunității germane din București.² Din București pleacă pentru un timp la Iași, iar apoi revine în București. Probabil că decizia de a reveni la București a fost influențată de Unirea Principatelor Române la 1859, Bucureștiul devenind capitala României. Activitatea misionară a familia Scharschmidt se baza în special pe distribuirea de tractate. În 1859, Scharschmidt îi va scrie botezătorului său, lui Johann Gerhard Oncken, un mare lider și misionar baptist, spunându-i cu bucurie că: „Aici există libertate de credință. Noi am folosit această libertate și am înființat o asociație pentru răspândirea de tractate. Opt familii ajută cu bani. S-au tipărit și răspândit până acum 3000 de exemplare de tractate. Aici sunt vreo 20.000 de germani și nu este nimeni cine să-i îndrume la Hristos.”³ Deși misiunea baptistă avea inițial limitări etnice, spre sfârșitul secolului al XIX-lea credința baptistă ajunge și printre români.⁴ Primii convertiți români sunt botezați de Johann Hammerschmidt în 1896. Însă o lucrare misionară concretă printre români este inițiată abia la începutul secolului următor, odată cu integrarea lui Constantin Adorian în biserica baptistă germană. Acesta este considerat „cel mai celebru convertit român.”⁵

Fragmentul din scrisoarea lui Scharschmidt și începutul aproape idilic al bisericii baptiste române din București mărturisesc despre o

2 J. H. Rushbrooke oferă o genesă alternativă, identificându-l ca inițiator al mișcării baptiste din Vechea Românie pe un anume Weigl, fierar, membru al unei biserici baptiste din Berlin, care a început lucrarea de misiune în colonia germană din București în anul 1862. Rev. J. H. Rushbrooke, *The Baptist Movement in the Continent of Europe* (London: The Carey Press, The Kingsgate Press, 1915), p. 96. Rushbrooke va reveni asupra genezei baptiste românești în cea de-a doua ediție a volumului său, amintind de sosirea lui Scharschmidt la București în aprilie 1856. J. H. Rushbrooke, *The Baptist Movement in the Continent of Europe* (London: Kingsgate Press, 1923), p. 157.

3 Dr. Alexa Popovici, *Istoria bapțiștilor din România 1856-1989*, ediție revizuită (Oradea: Făclia, 2007), p. 19.

4 La momentul primilor convertiri din Vechea Românie, în Transilvania credința baptistă ajunsese deja printre români, prima biserică baptistă română fiind înființată în anul 1886 la Cheșa (județul Bihor). Aurel Mateescu, *Persecution in Romanian Baptist Life* (Oradea: Emanuel University Press, 2007), p. 27.

5 Keit Eugene Eitel, *Missions in Contexts of Violence*, vol. 2 (Pasadena, California: William Carey Library, 2008), p. 317.

libertate religioasă generoasă în Țara Românească, apoi în Principatele Unite, iar din anul 1881 în Vechiul Regat al României.⁶ Totuși, ceva se va întâmpla după Marea Unire de la 1918.⁷ La începutul anilor '20 bapțiștii din România, și nu doar ei, se vor confrunta cu o persecuție odioasă, deși România adoptă în anul 1923 una dintre cele mai moderne și liberele constituții la vremea respectivă prin care se garanta libertate atât din punct de vedere etnic, cât și religios:

Art. 5. Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi. [...]

Art. 7. Deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origine etnică și de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita. [...]

Art. 8. Nu se admite în stat nici o deosebire de naștere sau de clase sociale. Toți românii, fără deosebire etnică, de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii și datorii a contribui fără deosebire la dările și sarcinile publice⁸.

Cum s-a ajuns așadar la nerespectarea constituției țării în privința respectării libertății religioase a cetățenilor României Mari? De ce le-au fost refuzate credincioșilor bapțiști drepturile fundamentale consfințite prin constituție? Răspunsurile la aceste întrebări sunt punctul de pornire în această scurtă discuție despre situația bapțiștilor din România după Marea Unire de la 1918.

6 Lucrurile se vor schimba în viitor: „Credința creștină bapțiștă era încă nerecunoscută, ci doar tolerată. Conducătorii bisericii Bapțiște din str. Popa Rusu, nu o dată erau chemați la pref. Poliției și cercetați despre credința lor punându-li-se în vedere ca să se abție de la orice propagandă sau răspândire a acestei credințe, cunoscând că în caz contrariu se va închide adunarea lor și ei vor fi aspru pedepsiți.” F. W. Schuller, „Omul și lucrarea. Un tribut prietenesc, fratelui meu Constantin Adorian,” *Îndrumătorul Creștin Bapțișt*, Anul IX, Nr. 1-3 (ianuarie-martie 1954), pp. 5-6.

7 Semnele intoleranței și ale persecuției s-au făcut simțite atât în Vechiul Regat cât și în Transilvania încă de la 1880. Câteva exemple sunt oferite de Aurel Mateescu, *Persecution*, pp. 27-34.

8 Regatul României, *Monitorul oficial*, nr. 282, Joi 29 martie 1923, p. 13316.

Discursul naționalist și persecutarea credincioșilor bapțiști după 1918

Cu scopul protejării idealului național, Marea Unire, se creează un mit național care susținea că a fi român înseamnă a fi și ortodox, iar ce nu era ortodox era văzut ca un pericol național. Bapțiștii (și nu doar ei) au fost victimele acestei concluzii. Ei reprezentau o noutate pentru spațiul românesc, deși pentru istorie nu erau o noutate, rădăcinile lor întinzându-se până în anul 1609 când s-a înființat prima biserică baptistă în Amsterdam.⁹ Profesorul oxonian Diarmaid MacCulloch observă că problemele bapțiștilor pornesc de la unul din principiile lor fundamentale: botezul credinței, „scandalizând majoritatea care credea că e normal ca o societate creștină să depindă de faptul că toți membrii ei să fie botezați în copilărie.”¹⁰ Evident, românii au fost și ei scandalizați. De cele mai multe ori scandalizarea duce la o formă sau alta de opoziție.

Accentul pozitiv¹¹ exacerbat pus pe ortodoxie este rezultatul unor curente literare și ideologice manifestate în spațiul românesc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX: Sămănătorismul, cu exponentul său principal istoricul Nicolae Iorga, și Gândirismul, cu exponentul său principal teologul și scriitorul Nichifor Crainic. Dacă Sămănătorismul punea accent deosebit pe autohtonism în acea încercare de a recupera valorile neamului plecând de la elementul de bază al societății românești, satul și țărâtimea, Gândirismul ducea lucrurile un pas mai departe spre o relație profundă între cultura românească și Ortodoxie. Crainic pretindea că întreaga cultură română izvorăște din biserică. Era critic față de intelectualitatea românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care s-a angajat într-un proiect de occidentalizare a României, dar ignorând în mare parte importanța bisericii. Crainic propunea un fel de renaștere națională cu scopul regăsirii spiritului românesc, lucru care putea fi realizat doar prin întoarcerea la ortodoxia răsăriteană. Nae

9 Mai multe amănunte despre începutul mișcării baptiste în Europa vezi Paul S. Fiddes, „Church and Sect: Cross-Currents in Early Baptist Life” în Anthony R. Cross & Nicholas J. Wood, editors, *Exploring Baptist Origins* (Regent's Park College, Oxford: Center for Baptist History and Heritage Studies, 2010), pp. 33-59. Otniel Ioan Bunaciu, *Creștinii bapțiști – Începuturi, dezvoltare și răspândire* (București: Universitatea din București, Editura Credis, 2006), pp. 30-37.

10 Diarmaid MacCulloch, *Istoria creștinismului* (Iași: Polirom, 2011), p. 587.

11 Un accent negativ pus pe ortodoxie poate fi întâlnit în volumul lui Dumitru Drăghicescu, *Din psihologia poporului român* (București: Librăria Leon Alcalay, 1907), pp. 357-382.

Ionescu prezintă lucrurile și mai radical considerând spiritul românesc și spiritul ortodox ca fiind echivalente.¹² Pe scurt, această relație descrie cel mai bine românismul.¹³

Relația dintre națiune și ortodoxie a fost din ce în ce mai mult exploataată în perioada interbelică, rezultând într-un naționalism intolerant, unul din teoreticienii principali ai curentului fiind profesorul Dumitru Stăniloae.¹⁴ Pentru Stăniloae, „considerat mai moderat decât Crainic,”¹⁵ ortodoxia este „ochiul prin care privește românul spre cer” și care este „singurul ochi corect, sănătos.”¹⁶ Înțelegerea aceasta nu este cu totul surprinzătoare având în vedere că mult mai devreme Nicolae Iorga afirma hotărât că prima „idee conducătoare” a vieții poporului român a fost „ideea creștină.”¹⁷ Deși la un moment dat specifică faptul că „această idee creștină nu era strâns mărginită la ortodoxie,”¹⁸ ajunge totuși să conchidă că această „idee creștină,” în cele din urmă, „se preface în idee ortodoxă.”¹⁹

Istoricul baptist Alexa Popovici subliniază spiritul naționalist și radicalist al acelor vremuri, făcând uz de una din ideile gândiriștilor: „cine nu este ortodox nu este nici român.”²⁰ El mai spune: „De asemenea, au căutat să eticheteze credința baptistă drept o ‘credință străină,’ o

12 Pentru o descriere și analiză pertinentă mai a celor dou curente, dar mai ales a Gândirismului, vezi volumul lui Keith Hitchins, *Romania 1866-1947* (The Oxford History of Modern Europe; Oxford: Oxford University Press, 1994), pp. 300-319.

13 Pentru o analiză critică a relației dintre spiritul ortodox și spiritul românesc, vezi volumul lui Zenovie Păclișanu, *Biserica și Românismul* (Historia, III; Târgu-Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2005).

14 Publică în 1939 volumul *Ortodoxie și românism*. Vezi Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie și românism* (Opere complete, VIII; București: Basilica, 2014).

15 Lucian Turcescu, „Dumitru Stăniloae (1903-1993)” în *The Teachings of Modern Orthodox Christianity on Law, Politics and Human Nature*, editat de John Witte Jr. & Frank S. Alexander (New York: Columbia University Press, 2007), p. 297.

16 Dumitru Stăniloae, „Idealul național permanent” în *Telegraful român*, LXXXVIII, nr. 4, 1940, pp. 1-2, nr. 5, p. 1.

17 Nicolae Iorga, *Istoria românilor în chipuri și icoane* (București: Humanitas, 2012), p. 193. Prima ediție în 3 volume a apărut în perioada 1905-1906.

18 *Ibid.*, p. 194.

19 Iorga afirmă la un moment dat că din cauza relațiilor neprielnice a românilor cu rușii ortodocși, inoportunitățile culminând cu anexarea Basarabiei și cu răpirea din nou a ținuturilor de jos ale Basarabiei în 1878, „ideea creștină în ultima ei formă, ortodoxă, murise pentru vecii vecilor, și în mintea bătrânului celui mai evlavios.” Concluzia aceasta pare o mare exagerare, având în vedere accentul repepat pus pe ortodoxie, creștinism răsăritean și bizantinism pe tot parcursul argumentului. *Ibid.*, pp. 199-200.

20 Dr. J. Rushbrooke, „Baptists in Romania, New Excuses for Repression” în *The Baptist Times and Freeman*, 11 June 1925, apud Alexa Popovici, *Istoria*, p. 347.

‘sectă americană,’ ‘dăunătoare neamului.’”²¹ Așadar, pentru bapțiștii români libertatea religioasă era condiționată de apartenența la biserica majoritară.

Din cauză că numărul mare al bapțiștilor era concentrat pe teritoriul Transilvaniei, bapțiștii erau văzuți ca „victime ale acțiunilor de maghiarizare.”²² Mai mult erau văzuți ca dușmani ai neamului și uneltele irendentismului maghiar. Acesta a fost motivul principal evocat de episcopul Aradului, Dr. Grigore Comșa, în fața parlamentului țării pentru a împiedica acordarea recunoașterii cultice credincioșilor bapțiști.²³ Bapțiștii, dar și credincioșii altor „secte” deveneau răspunzători pentru destinul separat al românilor înainte de 1918. Ei erau cel mai la îndemână dușman pentru sutele de ani de lipsă de unitate națională. Adesea s-a profitat de situația delicată a noilor granițe ale României Mari, îndeosebi în vestul și nord-estul țării. Anumite teritorii erau considerate zone de război supuse stării de asediu.²⁴

Primele semne ale prigoanei au apărut în anul 1919.²⁵ În baza unui ordin dat de comandamentul militar, pretura plasei Sebiș a interzis serviciile divine de duminică după-amiază sau de duminică seara. Un ordin similar a fost emis la Ceica. În capitală, Biroul de Urmărire și Cercetări al Prefecturii a cerut bisericii baptiste din București la 15 august 1919 răspuns la 8 întrebări, dintre care 3 se refereau la fonduri. Pastorul bisericii, Constantin Adorian, a oferit răspunsuri clare și exacte la toate

21 Dr. J. Rushbrooke, „The Judgement of Those Withoot: Some Legends Concerning Baptists” în *The Baptist Record*, Thursday, 25 March 1926, p. 5, apud Alexa Popovici, *Istoria*, p. 347; J. F. Love, „Political and Religious Condition in Italy and Romania” în *The Baptist Record*, Thursday, 25 March 1925, pp. 5, 6, apud Alexa Popovici, *Istoria*, p. 347.

22 Dr. Grigore Comșa, *Baptismul în România*, Arad, 1927, 18-22, apud Alexa Popovici, *Istoria*, p. 347.

23 Dr. Grigore Comșa, „Biserica, statul și baptismul. Cuvântare rostită în Senat în ziua de 21 Martie 1928 de Dr. Grigore Gh. Comșa Episcopul Aradului”, *Biserica și școala. Biserica și școala. Revistă bisericească, școlară, literară și economică*, Anul LII, N-rul. 23, Arad, 3 Iunie 1928, pp. 5-10.

24 În adresa No. 2853 înaintată Ministerului Cultelor și Artelor de către prefectul Județului Bihor la 10 august 1922 (înregistrată la Direcțiunea Cultelor Străine cu No. 16.08.1922/1954) scrie: „Cu referire la adresa Dvoastre No. 39471 din 5 august 1922 avem onoarea a vă comunica că reclamația bapțiștilor din Comuna Tăut din acest județ nu are nici un temei întrucât nimeni nu-i împedecă în exercitarea cultului. Propaganda și procesiunile din sat în sat nu sunt admise, comuna fiind situată în zona de stare de asediu.” Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Fond Ministerul Cultelor și Artelor, Dosar Nr. 133 / 1922*, fila 79.

25 În cea de-a treia decadă a secolului al XX-lea, Alexa Popovici amintește de existența a 3 perioade de persecuție: prima, între 1920-1921; a doua, între 1923-1924; a treia 1925-1927. El descrie un total de 8 perioade de persecuție ce au avut loc în perioada interbelică și în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

întrebările.²⁶ Până în anul 1920 situația se înrăutățește, ajungându-se la închiderea bisericilor baptiste. Prigoana nu a avut un caracter general și nici uniform. În Banat, în Vechiul Regat și în unele județe ale Transilvaniei situația era blândă. Persecuția era mare în Ardeal, în Basarabia și în Bucovina. Din cauza acestor persecuții Seminarul Teologic Baptist a fost mutat de la Buteni, locul înființării, la Arad, unde contextul era la fel de neprielnic, iar apoi la București.²⁷

Comunitatea baptistă occidentală va afla în mod direct detalii despre amploarea persecuției religioase prin prezența pastorului Constantin Adorian, președintele Uniunii Baptiste din România, la Congresul Alianței Mondiale Baptiste de la Stockholm din 1923. Constantin Adorian a prezentat în detaliu persecuțiile la care erau supuși credincioșii bapțiști, dar a reușit să surprindă și un aspect pozitiv, spunând: „Persecuția a fost adesea cauza principală care a contribuit la răspândirea Evangheliei. Acest lucru este valabil și în zilele noastre și în mod special în România.”²⁸ El prezintă în 13 puncte modul în care se manifesta persecuția împotriva bapțiștilor în România: 1) păstorii și predicatorii erau arestați, bătuți, iar apoi eliberați; 2) credincioșii, bărbați sau femei, erau interogați, bătuți și închiși; 3) casele de rugăciune sau adunările erau închise, golite de mobilier, iar Bibliile și cărțile de cântări erau confiscate; 4) întâlnirile în casele particulare erau interzise, iar adesea jandarmii dădeau buzna și îi amenințau pe cei prezenți; 5) muzicienilor bapțiști le erau confiscate instrumentele muzicale; 6) tinerii bapțiști care executau stagiul militar erau supuși abuzurilor (de exemplu un soldat a fost legat de picioare și atârnat cu capul în jos); 7) copiii bapțiștilor erau bătuți la școală, sau exmatriculați, ori erau obligați să-și facă semnul crucii, iar părinții nou-născuților erau obligați să-și boteze copiii în Biserica Ortodoxă; 8) deshumarea bapțiștilor decedați și îngroparea lor în afara cimitirelor; 9) interzicerea publicațiilor baptiste, cum ar fi revista oficială a cultului, *Farul Mântuirii*; 10) exemplarele Noului Testament erau distruse; 11) materialele folosite

26 Alexa Popovici, *Istoria*, pp. 348-349.

27 Pentru mai multe informații vezi Marius Silveșan, „Istoria unei instituții evanghelice: Seminarul Teologic Baptist din România” în volumul *Tradiție, istorie, armată. Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice „Tradiție, Istorie, Armată”, Ediția a II-a, Constanța, 4-5 iunie 2015*, coordonat de Olimpiu Manuel Glodarencu (Craiova: Editura Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, Editura Sitech, 2015), pp. 323-335.

28 Ian M. Randall, *Religious Liberty in Continental Europe: Campaigning by British Baptists, 1840s to 1930s* (Whitley Publications; Oxford: Regent's Park College, 2012), p. 24.

în educația biblică erau confiscate; 12) bapțiștilor li se refuza recunoașterea căsătoriilor; 13) țăranilor bapțiști li se refuza împroprietărirea cu pământ în baza Legii Agrare, pentru vina de a fi bapțiști.²⁹

De fiecare dată în soluționarea prigoanelor un rol decisiv l-a avut Alianța Mondială Baptistă prin reprezentanții ei, Dr. J. H. Rushbrooke, Dr. C. A. Brooks, Dr. John Clifford și Dr. Glover. În urma intervențiilor acestora la ministrul responsabil de culte, Octavian Goga, s-a emis ordinul nr. 32950/1921, adresat prefecturilor, prin care se spunea:

Pentru a evita plângerile care ne sosesc asupra interpretării ordinului nostru circular din 1 aprilie a.c. nr. 15831 și pentru a înlătura repercusiuni nefavorabile pentru țara noastră în ceea ce privește libertatea cultelor, avem onoarea de a vă duce la cunoștință, că ordinul citat trebuie aplicat astfel, ca următoarele dispozițiuni să fie realizate: a) Exercițiul cultului bapțist și adventist este liber; b) Propaganda va evita defăimarea bisericilor existente și personalul bisericesc; c) Predicatori vor fi numai cetățeni români, cu excepția străinilor admiși de Ministerul Cultelor...³⁰

Este interesant că acest ordin, deși afirmă libertatea religioasă pentru cultul bapțist și pentru cel adventist, afirmă totodată incapacitatea autorităților române de a înțelege importanța principiului libertății religioase într-o epocă modernă pentru o Românie care aspira la modernitate în lupta continuă cu arhaicul și cu devansarea pe toate planurile. Ceea ce l-a convins pe ministrul Cultelor a fost amenințarea acelor „repercusiuni nefavorabile pentru țara noastră” din cauza reacțiilor venite din Occident față de o prigoană stupidă, așa cum se exprimă un ziarist în perioada interbelică vis-a-vis de prigoana exercitată împotriva cultelor minoritare: „prigoana la noi, pe lângă cruzimea ei, capătă și un caracter de stupiditate”.³¹ Totodată ministrul se vede obligat să pună la adăpost clerul ortodox și să avertizeze în privința posibilelor defăimări care ar putea veni din partea acelor care tocmai au fost prigoniți, ostracizați, maltratați, bătuți sau chiar uciși. Viziunea administrației Statului Român în privința libertății religioase era una anacronică. Pe de-o parte se garanta libertatea de exercițiu a cultului bapțist, dar, pe de alta, s-a impus ca anumiți vorbitori, îndeosebi cei de peste hotare, să primească aprobarea ministerului pentru a putea predica

29 Aurel Mateescu, *Persecution*, pp. 54-55.

30 Alexa Popovici, *Istoria*, p. 359.

31 *Adevărul*, nr. 44/21, noiembrie 1941 în Lect. univ. drd. Gheorghe Modoran, „Statistica cultelor neoprotestante din România în perioada interbelică” în *TheoRhēma* 1.1 (2006), p. 51.

în biserici. Bazat pe informații minimale, se poate totuși deduce că România, în marea ei majoritate, nu era pregătită să îmbrățișeze o viziune modernă și transparentă în domeniul libertății religioase. Din acest punct de vedere mișcarea baptistă din România a fost una avangardistă, provocând intelectualitatea românească să reflecteze la realitatea multicoloră a creștinismului în lume, în Europa, dar și în România.

Cercul ortodox trasat în conștiința națională a românilor era exclusivist, intolerant și se evidenția printr-un aspect hidos pentru lumea occidentală, dar și pentru românii neortodocși care se vedeau străini la ei acasă. Cei care s-au mobilizat hotărâtor pentru a pleda în favoarea baptiștilor în anii '20, colaborând strâns cu primul președinte al Uniunii Baptiste din România, Constantin Adorian, au fost Dr. J. H. Rushbrooke³² și Dr. E. Y. Mullins.³³ Ca evanghelici occidental aceștia erau oripilați de persecuțiile la care erau supuși baptiștii din România. Rushbrooke, a constatat că persecuția religioasă putea fi întâlnită într-un număr restrâns de țări din Europa, dar România oferea cel mai negativ exemplu.³⁴

Discursul naționalist și credincioșii baptiști în România anului 2018

Anul 2018, anul centenarului Marii Uniri, pentru istoria României este un an de referință. Anul 2018 nu este doar anul Centenarului, ci este și anul referendumului cu cea mai scăzută prezență a românilor la urne. În relație cu comunitatea baptistă din România, interesant este faptul că problema referendumului din 6-7 octombrie, a generat un val de pregătiri prealabile în vederea participării într-un număr cât mai mare, iar stimularea oamenilor s-a făcut, într-un mod intrigant, prin adoptarea unui discurs naționalist, cu accent pe relația dintre națiune și credință.³⁵ Trebuie spus că discursul naționalist nu este specific gândirii și etosului

32 A vizitat de mai multe ori România în perioada interbelică (1920, 1921, 1924, 1925, 1927, 1928, 1930, 1935, 1937, 1938, 1940), ocupând poziția de secretar general și de președinte al Alianței Mondiale Baptiste.

33 A vizitat și el România în perioada interbelică (1920), ocupând poziția de președinte al Alianței Mondiale Baptiste sau al Convenției Baptiste de Sud din Statele Unite ale Americii. A intervenit în anul 1927 pentru baptiștii persecutați din România la Liga Națiunilor. Alexa Popovici, *Istoria*, pp. 391-392.

34 Ian M. Randall, *Religious Liberty*, p. 24.

35 Despre naționalism vezi John Hutchinson & Anthony D. Smith, editori, *Nationalism* (Oxford Readers; Oxford: Oxford University Press, 1994).

baptist în general. Bapțiștii au fost și sunt promotorii principiului separării bisericii de stat.³⁶ Pentru bapțiști această idee este și una din doctrinele lor fundamentale.³⁷ De fapt principiul separării bisericii de stat poate fi observat și în Mărturisirea de credință a cultului creștin baptist, cu specificația că, în ciuda economiei și generalității limbajului, acest principiu este înțeles tocmai prin evitarea dezvoltării subiectului „Biserica și statul.” Textul mărturisirii spune: „Noi credem și mărturisim că autoritatea Statului este de la Dumnezeu, fiind îmbrăcată cu putere pentru păstrarea dreptului, ordinii și pedepsirea răufăcătorilor, potrivit cu învățătura Cuvântului lui Dumnezeu suntem datori a ne supune legilor, a ne îndeplini îndatoririle cetățenești și a ne ruga pentru toate autoritățile Statului.”³⁸ Textul *Statutului de organizare și funcționare a Cultului Creștin Baptist* este mult mai precis în privința aspectului separării bisericii de stat: „Cultul Creștin Baptist din România este liber și autonom față de stat. Bapțiștii susțin principiul separării bisericii față de stat, potrivit dictonului *o biserica liberă într-un stat liber*.”³⁹

Naționalismul dublat de un discurs anti-european par cu atât mai bizare cu cât există o diasporă baptistă românească destul de numeroasă, frecvent vizitată de pastorii și liderii bapțiști rămași în România. Discursul naționalist și discursul anti-european și-au făcut prezența în rândurile comunității evanghelice din România odată cu protestele organizate în sprijinul familiei Bodnariu aflată în Norvegia. Soluționarea pozitivă a crizei familiei Bodnariu în urma protestelor organizate în diferite orașe din România și în diferite orașe din Europa de către diaspora românească, i-a determinat, probabil, pe liderii bapțiști, și nu numai,⁴⁰ să tragă concluzia că orgnizarea marșurilor de protest funcționează.

36 Deși mișcarea baptistă modernă argumentează în favoarea ideii separării bisericii de stat, așa cum remarcă și C. T. Baker, nu se poate ști exact ce se înțelege prin „separare.” C. Truett Baker, *Church-State Cooperation Without Domination: A New Paradigm for Church-State Relations* (Xlibris, 2010), p. 83.

37 Bapțiștii au ales să respingă ideea asocierii cu puterea civilă sau cu principalitatea. Diarmaid MacCulloch, *The Reformation* (New York: Penguin Books, 2005), p. 675.

38 *Mărturisirea de credință a Cultului Creștin Baptist* (București: Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România, 2009), p. 34.

39 *Statutul de organizare și funcționare a Cultului Creștin Baptist – Uniunea Bisericilor Creștine Baptist e din România* (București: Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România, 2008), p. 7.

40 Cultul Creștin Baptist, Biserica Creștină după Evanghelie din România și Cultul Creștin Penticostal formează împreună Aianța Evanghelică din România încă din 1990.

Mai mult, s-a tras concluzia că marșurile de protest pentru cauzele îmbrățișate de credincioșii evanghelici din România sunt privite favorabil de Dumnezeu. Iată un exemplu: „Vineri, 3 iunie 2016 năvălitorii vikingi au returnat mutește copiii familiei Bodnariu după ce au experimentat mânia Dumnezeului creștin. În mod surprinzător, ei au făcut lucrul acesta într-un mod civilizată, deși au uitat să spună *Ne pare rău!* Ce i-a determinat să facă asta?”⁴¹ Răspunsul este dat în cuprinsul articolului: „Factorul Dumnezeu” și „Factorul *voi*,” adică toți aceia care au protestat și au mărșăluit în diferite orașe ale țării și ale Europei. Tonul articolului este extremist și sectar, cu comparații biblice potrivite mai degrabă copiilor, comparații care contribuie cu o notă de ridicol: „La final, Dumnezeu v-a dat victoria. Bucurați-vă! În *micuțul Nazaret* care se găsește într-un colț sud-estic al Europei, Dumnezeu a găsit luptători spirituali viteji... Voi l-ați înfrânt pe Goliat. Felicitări!”⁴²

Cu ocazia protestului pașnic organizat la Arad în data de 16 ianuarie 2016 împotriva acțiunilor Barnevernet și pentru susținerea familiei Bodnariu, unul din liderii bapțiști a prezentat un discurs patetic cu note vădit naționaliste:

Întrebarea este cine ești tu ca stat, indiferent cine-ai fi, să iei dreptul copilului meu de a vedea zâmbetul meu? De a primi mângâierea mea, de a asculta rugăciunile mele? Este adevărat că noi suntem popor mai mioritic, dar ascultă-mă, Norvegie, nu suntem popor de ciobani! Noi știm să citim povești, chiar nemuritoare, copiilor noștri. Și copiii mei au dreptul să-mi ceară în fiecare zi să le citesc o poveste! Copiii mei au dreptul să-mi ceară să mă joc cu ei în fiecare zi! Copiii mei au dreptul să-mi ceară să mă duc cu ei până la școală! Copilul meu are dreptul să-mi ceară, are dreptul să-i ceară mamei lui să-i pună un sandviș românesc,⁴³ chiar dacă este mămăligă cu ceapă! E dreptul copilului meu să-mi ceară aceasta ca părinte. Cine ești tu, Norvegie, sau, România, să-mi iei mie dreptul acesta și copilului meu dreptul acesta? Da, am folosit cuvinte mari și grele și le vom folosi! Ne-ați furat copiii! Și i-ați furat dreptul copilului la viață, la zâmbet, la bucurie în prezența copilului [sic!].

41 Peter Costea, „În Norvegia, Bernevernet ia copiii și Dumnezeu îi aduce înapoi” în *Creștinul azi*, Nr. 3/2016 (158), p. 9.

42 *Ibidem*, p. 11.

43 Expresia „sandviș românesc” duce spre anacronism, având în vedere că sandvișul nu a fost și nu este ceva specific românesc.

În 27 martie 2016, cu ocazia Paștelui sărbătorit de credincioșii catolici, a avut loc un nou eveniment în Piața Mare din Sibiu, „Rugăciune pentru națiune.” Același lider baptist a îmbrățișat din nou un discurs cu tentă naționalistă, ce-i drept, de această dată, mai potolită:

Ne-am adunat în zi de sărbătoare la Sibiu, să ne aducem aminte că Dumnezeu ne-a așezat într-o țară frumoasă, într-o țară binecuvântată, pe care vrea s-o binecuvinteze în continuare. Mă rog lui Dumnezeu să ne întoarcem acasă cu mai multă dragoste de țară... Ne-am adunat în zi de sărbătoare la Sibiu, să ne aducem aminte de valorile creștine, valori care sunt așezate în Sfânta Scriptură și care nu sunt negociabile.

Lucrurile au mers mai departe în aceeași notă cu ocazia unui nou marș și un nou protest pașnic la Arad, „Marșul pentru viață,” care, cel puțin la Arad, devenise „Marșul pentru familie și viață” din 25 martie 2017.⁴⁴ Din nou, același lider baptist spunea următoarele cuvinte:

În momentul în care ne-am hotărât să deschidem gura și să spunem ce credem și cum vedem normalitatea, cum bine știți, pe toate fronturile, pe toate planurile, am fost etichetați, am fost batjocoriți, am fost marginalizați, suntem făcuți retrograzi, suntem împotriva națiunii, suntem împotriva semenilor noștri. Nu-i adevărat, dragii mei! Nu suntem retrograzi, nu suntem tântălăi, nu suntem fanatici, dar suntem români! Iubitori de Dumnezeu și iubitori de neam! De aceea suntem încă în România! Pentru că iubim România și credem că singurul care ne poate binecuvânta este stăpânul binecuvântărilor, Dumnezeul nostru și al părinților noștri!”

De această dată, însă, discursul liderului baptist capătă și o coloratură anti-europeană:

Aculțați-ne bine cei din Europa! Am intrat cu bucurie în familia europeană și-I mulțumim lui Dumnezeu că am intrat în familia aceasta și suntem. Dar dacă ați crezut că ne veți avea în familia europeană ca robi și ca unii care vom băga capul în nisip și vom înghiți orice, v-ați înșelat! Să știți că am suportat o vreme să ne luați pădurile, am suportat o vreme să ne luați medicii, am suportat o vreme să ne luați tinerii, am suportat o vreme să ne luați fabricile, dar acum ați ajuns prea de tot! Acum vreți să ne luați familia și iubirea de Dumnezeu! Niciodată! Niciodată! Sperăm ca și președintele și cei de acolo să fie alături de poporul român!

44 Pancartele aveau și ele un mesaj în același spirit: „Binecuvântează, Doamne, poporul creștin care este adunat în numle Tău pentru a transmite un mesaj ferm: profamilie și proviață!”

Se poate observa amalgamul de idei în transmiterea discursului, confuzia, dar mai ales proiectarea unei relații bizare între credința în Dumnezeu, patriotism și familie. Mai mult, protestul împrumută eticheta #Rezist:

Mesajul nostru este unic. Îl iubim pe Dumnezeu, ne iubim țara, dar la familie și la copiii noștri nu renunțăm și nu vom renunța niciodată! Știți ce am văzut că este la modă? Am văzut că este la modă să spui „Rezist!”. Astăzi de la Arad transmitem un alt mesaj. Noi nu rezistăm! Și nici nu ne propunem să rezistăm. Noi ne propunem să mășăluiim și să învingem!

Concluzia discursului vine într-o notă idilică, aducând în discuție și referendumul pentru modificarea textului constituției în privința căsătoriei:

Așteptăm să vină ziua referendumului. Atunci va vedea lumea și vor vedea cei ce ne conduc, cine sunt românii, care sunt valorile românilor și pentru ce suntem gata să trăim și să plătim... Noi creștinii și noi românii suntem o familie unită chiar și cei ce sunt pentru o vreme dincolo de hotarele țării, ne susțin pentru că noi iubim România, Îl iubim pe Dumnezeu, iubim familia și iubim viața de-aici și viața viitoare.

Exemplul de la Arad nu reprezintă un caz izolat.⁴⁵

45 Naționalismul (dublat de elemente specifice teocrației) ce a început să caracterizeze discursul public al liderilor bapțiști în dreptul unor probleme ce apar în societatea românească poate fi identificat și în intervențiile din revista oficială a Cultului Baptist. „În 2017, dorim să continuăm evenimentul *Rugăciune pentru națiune*. Ce frumos ar putea fi să ne întâlnim mai mulți, mai plini de credință în Dumnezeu și mai iubitori de țara noastră. Nădăjdum în Domnul să putem ajunge și ziua în care să aibă loc Referendumul pentru definirea clară a familiei.” „Gânduri la final de an” în *Creștinul azi*, Nr. 6/2016 (161), p. 3. „Pentru că sunt patriot. M-am născut, am crescut și am fost educat în această țară prin decizie divină. Am ales să rămân în ea și am făcut ce am putut pentru bunăstarea ei. Mă rog și lucrez ca România să aibă un viitor frumos. Știu că binele ei depinde de binecuvântările pe care le va da Dumnezeu. Cum acestea sunt condiționate de ascultarea de El, sunt dator să promovez și să protejerez familia.” „De ce susțin familia” în *Creștinul azi*, Nr. 3/2017 (164), p. 3. „Cu ajutor de sus și dedicare continuă și sacrificatoare putem învinge oferind familiei din România un viitor frumos, binecuvântat de Dumnezeu. Fă tot ce știi și poți ca să ajuți la binecuvântarea prezentului și viitorului României prin promovarea și susținerea familiilor normale și sănătoase.” „Cum putem susține concret conceptul familiei biblice” în *Creștinul azi*, Nr. 4/2017 (165), p. 4. Același discurs naționalist este prezent și într-o broșură pentru promovarea referendumului, cu titlul *Un bărbat și o femeie*. „Dragi frați și surori de neam și de credință, Vă scriu aceste rânduri cu o mare bucurie. Sunt fericit și mulțumitor lui Dumnezeu că voi sunteți printre cei care știu foarte bine ce este familia.” *Ibid.*, p. 1. „Felul în care ne sunt tratați bunicii care și-au dat sănătatea și sângele pentru țară nu este doar problema Statului, ci în primul rând a noastră. Modul în care ne sunt tratați părinții care au ales să rămână în România, care și-au jertfit libertatea pentru țară, care ne-au învățat să iubim țara și să îi fim folositori, care ne-au educat să putem fi folositori țării, nu este în primul rând problema Statului, ci a noastră.” *Ibid.*, p. 7.

Discursul unui alt lider baptist la Oradea cu ocazia „Marșului pentru viață” din 25 martie 2017 prezintă accente naționaliste similare:

Istoria spirituală a României este înrădăcinată în credința și morala iudeo-creștină. Din acest izvor binecuvântat au băut și moșii și strămoșii noștri și pe această temelie, cu ajutorul lui Dumnezeu, au întemeiat familii, au crescut copii, au ctitorit biserici, au înființat școli și spitale și s-au bucurat de binecuvântările lui Dumnezeu în țara aceasta. Cu această putere spirituală, înrădăcinată în credința lui Dumnezeu, au biruit viregiile vremurilor și au rezistat în fața tuturor atacurilor. În ultimele decenii însă, peste vatra credinței noastre și a civilizației noastre, au năvălit altfel de cotropitori; cotropitori care vor să ne distrugă familia așa cum a întemeiat-o Dumnezeu, să ne confişte copiii, fie pentru a-i ucide înainte de a se naște, fie pentru a-i scoate de sub autoritatea părinților după ce se nasc. Vor să ne interzică dreptul de a ne crește copiii așa cum credem noi. Vor să discrediteze biserica și s-o scoată din societate. Vor să controleze școlile și să-și impună ideologia asupra minților și sufletelor copiilor noștri. În numele dreptului lor de a-și promova ideologia și agenda, în ultima vreme vor să anuleze și dreptul cetățenilor României de a-și exprima poziția lor cu privire la familie prin referendum. Mă întreb ce ne mai rămâne dacă ajungem pe mâna acestei ideologii și a reprezentanților ei?

La o analiză mai atentă, discursul prezintă un tip de retorică interesantă de protest, care s-ar fi potrivit la fel de bine înainte de 1989 în perioada comunistă: „Vor să ne interzică dreptul de a ne crește copiii așa cum credem noi. Vor să discrediteze biserica și s-o scoat din societate. Vor să controleze școlile și să-și impună ideologia asupra minților și sufletelor copiilor noștri.” Totuși, în perioada comunistă marea majoritate a liderilor bapțiști, și a liderilor bisericesti din România în general, s-au abținut de la orice opoziție față de regimul comunist, care putea fi acuzat în modul cel mai legitim de aceleași lucruri evocate aici. Lipsa de reacție din partea bisericilor față de regimul comunist a fost adesea văzută ca o dovadă sigură a colaborării,⁴⁶ mai ales că „opoziția religioasă publică a fost minimă în România.”⁴⁷

46 Vezi exemplul dat de Laviana Stan & Lucian Turcescu, *Religion and Politics in Post-Communist Romania* (Oxford: Oxford University Press, 2007), p. 69.

47 Lucian N. Leuștean, *Orthodoxy and the Cold War. Religion and Political Power in Romania, 1947-65* (Houndmills, Basingstoke, Hampsire: Palgrave Macmillan, 2009), p. 192.

Discursul liderului baptist continuă cu un apel către demnitarii țării într-o manieră fundamentalistă îmbinată cu elementele unei viziuni utopice ale unei societăți teocratice. Dar așa cum bine spune profesorul Lucian Boia, „nici vorbă nu poate fi de a extirpa funcția specific umană a imaginarului. Se desfășoară, dintotdeauna, un joc, aproape incontrollabil, al plăsmuirilor și materializărilor.”⁴⁸ Dar să revenim la discurs:

Nu abandonați și nu distrugeți prin lege darurile lui Dumnezeu pentru poporul nostru! Nu legiferați anormalul și nu legiferați imoralitatea! Nu aduceți nenorocire peste popor! Este adevărat că Dumnezeu a îngăduit fiecărui om să trească fie în ascultare de Dumnezeu, fie în răzvrătire. Dar răzvrătirea unei persoane va fi confruntată la judecata divină cu judecata dreaptă a lui Dumnezeu. Este însă o mare diferență atunci când conducătorii unui popor acceptă, legitimează și legiferează răzvrătirea față de Dumnezeu. Atunci este atras poporul în răzvrătire față de Dumnezeu. De aceea ne rugăm să păzească Dumnezeu România de răzvrătire împotriva lui Dumnezeu și să disprețuim darurile lui Dumnezeu [sic!]. De aceea noi dorim să avem parte de conducători, care alături de popor, cu credința în Dumnezeu, să fie ca și acei înaintași, ca Brâncoveanu, care și-a dat viața și a sacrificat totul pentru credința în Dumnezeu și să apere poporul. N-am dori să avem conducători aliniați cu Mihnea cel Rău, care și-a chinat poporul, și-a trădat poporul și Dumnezeu. Am vrea să avem conducători care să aducă binecuvântarea lui Dumnezeu peste țara noastră.

La fel ca la Arad, din nou confuzia își face simțită prezența. Discursul naționalist nu se bazează pe faptele istorice reale – cu referire la domnitorii Constantin Brâncoveanu (1654-1714) și Mihnea cel Rău (1462-1510) – ci pe o interpretare romanțată a istoriei. Mai mult, prin trimiterea voalată la rezistența anti-otomană sau anti-islamică a domnitorului Constantin Brâncoveanu și nevoia de a-l pune în contrast cu un domnitor pro-islam, se face o eroare istorică supărătoare. Domnitorul pro-islam care ar fi făcut să funcționeze antiteza ar fi Mihnea al II-lea Turcitul (1564-1601), care s-a convertit la islam, și nu Mihnea cel Rău, fiul lui Vlad Țepeș (sau Vlad al III-lea Țepeș), numit astfel datorită domniei sale sângeroase și a conflictelor sale cu boierii, mai ales cu cei din neamul Craioveștilor. Fără nicio urmă de defăimare, trebuie totuși specificat faptul că domnitorul Constantin Brâncoveanu nu a fost decapitat împreună cu fiii săi pentru că a fost creștin, ci

48 Lucian Boia, *Două secole de mitologie națională* (București: Humanitas, 2012), p. 123.

pentru că a fost suspectat de uneltire (în urma unor corespondențe sercete cu Austria, Moscova, Polonia și Veneția) față de Înalta Poartă.⁴⁹

Discursul anti-european prezintă pe lângă alternativa periculoasă Vest-Est, și un nivel simplist de abordare care nu lasă loc pentru prea multă dezbateră și dialog. De pildă într-o broșură de promovare a referendumului se afirma:

Dacă ei, indiferent cine ar fi ei și unde s-ar afla aceștia își închipuie că România este a europenilor sau a lor, atunci este vremea să le spunem răspicat și prin cât mai multe mijloace legale că România nu este a lor, ci a noastră. Da, România este în primul rând a noastră, a oamenilor de rând, a copiilor, a tinerilor, a familiștilor și a bătrânilor. România este a noastră, a celor care nu am părăsit țara, ci am rămas aici sperând că putem face ceva pentru binele și pentru binecuvântarea României. România, le place unora sau nu, este a noastră, a celor care muncim pe brânci în ciuda faptului că nu suntem sprijiniți, care ne plătim taxele, uneori aberante, a celor care iubim țara, ne rugăm și muncim pentru binele și prosperitatea ei. România este a noastră, dar și a fraților noștri de neam și de credință care au plecat temporar din țară pentru că nu li s-a oferit posibilitatea să își câștige pâinea pentru copiii, nepoții și bunicii lor. Da, România ne aparține și de aceea avem dreptul și datoria să ne exprimăm cu privire la ceea ce vrem să se întâmple în ea.⁵⁰

Trebuie spus aici că România este a europenilor în măsura în care Europa este a românilor. Lucrul acesta este evident în baza faptului că România este stat membru al Uniunii Europene, dar și datorită numărului mare de cetățeni români, aproximativ patru milioane, care s-au angajat într-un exod românesc către vestul Europei. Liderii bapțiști români sunt familiari cu acest fenomen, având în vedere că peste noapte bisericile au rămas fără o întreagă generație de tineri. Mai mult, aceiași lideri bapțiști sunt în relații strânse cu diaspora românească din varii motive, nu doar pastorale. De asemenea România este a celor rămași în aceeași măsură în care este și a celor plecați, și care au rămas cetățeni români. La fel România este a majorității în măsura în care este și a diferitelor minorități. Dar problema este pusă eminamente sucit. Nu România este a cetățenilor ei,

49 Au existat 9 capete de acuzare împotriva domnitorului, dar nici unul nu implica credința creștină.

50 *Un bărbat și o femeie*, pp. 20-21.

ci cetățenii sunt ai României. De aceea România ca stat este responsabilă într-un mod echitabil de toți cetățenii ei.

Din nou mesajul pare să alunece în derizoriu printr-o interpretare scârțâindă din toate încheieturile, interpretare ce evocă situații nespecifice din istoria românilor și care aduce în cotidian proiecția unui dușman⁵¹ imaginat al națiunii române:

Dragilor, dacă alții ne-au apăsă și ne-au chinuit, este vremea să spunem „Stop!”. Dacă alții au trăit pe principiul capului plecat și al gâtului în jug, este vremea să se afle că noi nu suntem ca ei. Dacă alții vor să distrugă România și valorile ei, trebuie să știe că noi, românii de azi, ne dorim o țară liberă, curată, prosperă, o Românie a tuturor românilor, o Românie pe placul nostru.⁵²

Probabil cea mai supărătoare este concluzia care abandonase logica. „România pe placul nostru” cu siguranță nu poate fi „o Românie a tuturor românilor.” Dacă lucrurile ar fi privite doar din perspectivă denominațională nu e nevoie de prea multă imaginație să se înțeleagă că o Românie pe placul creștinilor bapțiști nu ar fi pe placul tuturor românilor. Dacă ar fi să ne jucăm și mai mult cu imaginația, dintr-un unghi al diverselor religii existente în spațiul românesc, de exemplu, o Românie pe placul credincioșilor musulmani, cetățeni ai României, nu ar fi o Românie a tuturor românilor. Când ne angajăm în priectarea unei imagini idilice pentru națiune vom descoperi că probabil fiecare grup (sau minoritate) poate fi antrenat în acest demers profund subiectiv, poate chiar riscant la un moment dat.

Concluzii

Discursul naționalist al unor lideri bapțiști pare să fi plecat de la o premisă majoră eronată, aceea că Români ar fi stat național creștin. Din nefericire, acești lideri bapțiști nu pot fi nici măcar consecvenți în retorica naționalist-creștină pe care au adoptat-o și promovat-o – sau poate totuși din fericire. De pildă, inconsecvența este evidentă în conținutul unui manifest elaborat în anul 2016, dar neasumat de nimeni, întrucât autorii nu sunt menționați:

51 „De altfel, tendința tipic umană este de a vedea mai ușor răul decât binele. Cel dintâi ne afectează direct, celălalt ni se pare firesc și meritat.” Lucian Boia, *Două secole de mitologie națională*, pp. 125-126.

52 *Un bărbat și o femeie*, p. 21.

Credem în libertatea de gândire a omului, ca un dar din partea lui Dumnezeu, fără ca el să fie obligat să adopte gândirea specifică vieții moderne. Condamnăm anomaliile ce se petrec în jurul nostru, lucru care ne face mai fermi și mai uniți în a ne păstra adevăratele valori, cele spirituale!

Credem într-un stat de drept, liber, democratic și care oferă și garantează cetățeanului păstrarea în cele mai bune condiții a valorilor creștine, adoptate în mod individual, transmise din generație în generație. Recunoaștem fiecare confesiune religioasă din România și respectăm particularitățile care le diferențiază. [...] Dorim ca România să rămână o țară normală, așa cum a fost concepută de Dumnezeu, fără nicio rectificare și nicio atingere a familiei sacre!⁵³

Inadvertențele se țin lanț. În primul rând libertatea de gândire, de exprimare, de asociere sunt specifice gândirii și vieții moderne sau a modernității. Lumea premodernă nu era familiară cu ideea de democrație, libertăți sau drepturi cetățenești. Totuși, Statutul Cultului Baptist pare să susțină altceva în comparație cu acest manifest, punând accent vădit pe principiul libertății: „Bapțiștii consideră că libertatea religioasă este inalienabilă și irevocabilă și că nicio altă libertate nu este în siguranță acolo unde nu există libertate religioasă.”⁵⁴ În al doilea rând se vorbește despre „adevăratele valori, cele spirituale” fără a fi menționate. Mai mult, aceste valori, dacă sunt spirituale, înseamnă că ele țin de spirit și sunt imateriale, intelectuale; totodată ele aparțin religiei (și aici nu este vorba doar de creștinism) sau bisericii. Statul poate sau nu poate fi interesat de aceste valori, pentru că este laic. În al treilea rând, deoarece statul nu este creștin acesta nu poate să ofere și să garanteze cetățenilor păstrarea în cele mai bune condiții doar a valorilor creștine. În al patrulea rând nu este definită normalitatea și nu este definită nici responsabilitatea statului în raport cu normalitatea. În al cincilea rând se constată folosirea improprie a termenilor pe fondul unui fundamentalism religios. Exprimarea „România... țară normală... concepută de Dumnezeu” este cel puțin bizară. La fel de bizară este și asocierea familiei cu atributul sacru, care se referă la ceva ce inspiră sentimente de venerație sau ceva cu caracter religios, privitor la religie.

53 „Declarație – manifest. Milităm pentru păstrarea valorilor moral-creștine și ale familiei” în *Creștinul azi*, Nr. 2/2016 (157), p. 14.

54 *Statutul de organizare și funcționare a Cultului Creștin Baptist*, p. 2.

Din istoria lor bapțiștii români ar trebui să știe că atunci când statul român și-a însușit atributele de național și creștin, lucrurile au luat o turnură nefericită pentru cetățenii României de diferite etnii sau pentru cetățenii României de diferite credințe. Aici nu pot fi uitate intențiile și acțiunile de exterminare a comunității israelite⁵⁵ sau a comunității de rromi din România în anii celui de-Al Doilea Război Mondial și în paralel atitudinea de oprimare violentă a credincioșilor cultelor minoritare (bapțiști, adventiști, penticostali, nazarineni, martorii lui Iehova etc.). Statul este secular, iar de pe această poziție ar trebui să fie cât se poate de imparțial față de majoritățile și minoritățile lui. Acest aspect este de fapt clar stipulat în Constituția României, articolul 4, aliniatul 2: „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.”

A doua premisă majoră eronată este că România este mai bună, sau poate fi mai bună, din punct de vedere moral decât Europa Occidentală. Tot în broșura care a fost citată se afirmă: „Națiuni înfloritoare s-au ofilit și au dispărut din cauză că acestea au devenit corupte în moralitatea lor, nu au urmat planul de creație al lui Dumnezeu și legile de bază date de El care le-ar fi protejat. Sfârșitul lor a fost dezintegrare și distrugere.”⁵⁶ Nu sunt specificate națiunile la care se face aluzie, dar cu siguranță că România s-ar încadra în rândul lor. În urma unui sondaj realizat în 2004 de *Wall Street Journal Europe* a reieșit că România este cea mai religioasă țară din Europa.⁵⁷ În mod paradoxal, în urma unui sondaj efectuat în Statele Unite de Biroul Democrației, Drepturilor Omului și Muncii al Departamentului de Stat în anul 2005 reiese că România este una dintre țările europene cu cel mai înalt nivel de corupție.⁵⁸ Așadar imaginea reală a României nu corespunde cu România imaginată de anumiți români, o

55 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Sabatarieni în contextul vieții transilvane (sec. XVI-XX)*, Vol. I. (Cluj-Napoca: Editura Risoprint, 2014), pp. 633-645.

56 *Un bărbat și o femeie*, p. 25.

57 Cristian Romocea, *Church and State: Religious Nationalism and State Identification in Post-Communist Romania* (London: Continuum, 2011), 5. Vezi și Corneliu Constantineanu, *The Social Significance of Reconciliation in Paul's Theology* (Library of New Testament Studies; London: T&T Clark, 2010), 187-188.

58 *Ibidem*.

România creștină și morală.⁵⁹ Ironic, rezultatele sondajului au venit din Occidentul pe care unii români și România imaginarului lor îl percep ca pe un pericol real pentru națiune. Oricum, după cum remarcă și profesorul Lucian Boia, „ne trebuie în tot cazul o istorie europeană. România nu e o insulă. E parte a unui ansamblu. Nu ne putem izola, nici în interpretarea istoriei, nici în modul cum ne raportăm la ziua de azi ori de mâine.”⁶⁰

Discuția va rămâne în suspans. S-a tras un semnal de alarmă în privința schimbărilor radicale survenite în relația dintre credincioșii bapțiști români și discursul naționalist în primul secol al României. De ce au adoptat liderii bapțiști români, cel puțin, un discurs naționalist? Motivele și explicațiile pot fi multiple și necesită o cercetare aprofundată. Totuși credincioșii bapțiști nu au probabil experiențe mult diferite de majoritatea cetățenilor României în felul în care au fost expuși la istorie și la interpretările ei din ultimele decenii. De aceea răspunsul rezidă probabil în experiența vieții în România și în natura discursului naționalist, care, așa cum atrage din nou atenția profesorul Lucian Boia, este „cea mai simplistă, cea mai frecventă și, adesea, cea mai eficientă diversiune în fața acumulării dificultăților reale.”⁶¹ Și trebuie să recunoaștem, România a avut și continuă să aibă prea multe dificultăți.

Bibliografie

- ♦ *** *Un bărbat și o femeie*.
- ♦ *** Arhivele Naționale Istorice Centrale. *Fond Ministerul Cultelor și Artelor, Dosar Nr. 133 / 1922, fila 79*.
- ♦ *** *Regatul României. Monitorul oficial*, nr. 282, Joi 29 martie 1923.

59 Pentru dobândirea unei imagini clare despre credința creștină și spiritualitatea la români în prezent este edificator studiul bazat pe date statistice oferit de Nicu Gavriliuță, „Religious Beliefs and Superstitions in Contemporary Romania. A Socio-Anthropological perspective” în *Recet Trends in Social Systems: Quantitative Theories and Quantitative Models*, editat de Antonio Maturro, Šárka Hošková-Mayerová, Daniela-Tatiana Soitu, Janusk Kacprzyk (Studies in Systems, Decision and Control, 66; Switzerland: Springer, 2017), pp. 3-9.

60 Lucian Boia, *În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități* (București: Humanitas, 2017), pp. 15-16.

61 Lucian Boia, *History and Myth in Romanian Consciousness* (Budapest: Central European University Press, 2001), p. 74.

- ✦ *** *Statutul de organizare și funcționare a Cultului Creștin Baptist – Uniunea Bisericilor Creștine Baptist e din România*. București: Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România, 2008.
- ✦ *** *Mărturisirea de credință a Cultului Creștin Baptist*. București: Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România, 2009.
- ✦ *** „Declarație – manifest. Milităm pentru păstrarea valorilor moral-creștine și ale familiei.” În *Creștinul azi*, Nr. 2/2016 (157).
- ✦ *** „Gânduri la final de an.” În *Creștinul azi*, Nr. 6/2016 (161).
- ✦ *** „De ce susțin familia.” În *Creștinul azi*, nr. 3/2017 (164).
- ✦ *** „Cum putem susține concret conceptul familiei biblice.” În *Creștinul azi*, Nr. 4/2017 (165).
- ✦ Baker, C. Truett. *Church-State Cooperation Without Domination: A New Paradigm for Church-State Relations*. Xlibris, 2010.
- ✦ Boia, Lucian. *History and Myth in Romanian Consciousness*. Budapest: Central European University Press, 2001.
- ✦ _____. *Două secole de mitologie națională*. București: Humanitas, 2012..
- ✦ _____. În jurul Marii Uniri de la 1918. Națiuni, frontiere, minorități. București: Humanitas, 2017.
- ✦ Bunaciu, Otniel Ioan. *Creștinii bapțiști – Începuturi, dezvoltare și răspândire*. București: Universitatea din București, Editura Credis, 2006.
- ✦ Colda, Teodor-Ioan. „Bapțiștii din România după Marea Unire de la 1918, între entuziasmul realizării dealului național și tragediile persecuției religioase.” *Studii de istorie ecleziastică*, coordonator Marius Oanță. Craiova: Sitech, 2018: pp. 121-135.
- ✦ Comșa, Grigore, Dr. „Biserica, statul și bapțișmul. Cuvântare rostită în Senat în ziua de 21 Martie 1928 de Dr. Grigore Gh. Comșa Episcopul Aradului.” În *Biserica și școala. Biserica și școala. Revistă bisericească, școlară, literară și economică*. Anul LII, N-rul. 23, Arad, 3 Iunie 1928: pp. 5-10.
- ✦ Constantineanu, Corneliu. *The Social Significance of Reconciliation in Paul's Theology* (Library of New Testament Studies; London: T&T Clark, 2010).
- ✦ Costea, Peter. „În Norvegia, Bernevertet ia copiii și Dumnezeu îi aduce înapoi.” În *Creștinul azi*, Nr. 3/2016 (158).
- ✦ Drăghicescu, Dumitru. *Din psihologia poporului român*. București: Librăria Leon Alcalay, 1907.
- ✦ Eitel, Keit Eugene. *Missions in Contexts of Violence, vol. 2*. Pasadena, California: William Carey Library, 2008.

- ✦ Fiddes, Paul S. „Church and Sect: Cross-Currents in Early Baptist Life.” În Anthony R. Cross & Nicholas J. Wood, editors. *Exploring Baptist Origins*. Regent’s Park College, Oxford: Center for Baptist History and Heritage Studies, 2010: pp. 33-59.
- ✦ Gavriluță, Nicu. „Religious Beliefs and Superstitions in Contemporary Romania. A Socio-Anthropological perspective.” În *Recent Trends in Social Systems: Quantitative Theories and Quantitative Models*, editat de Antonio Maturo, Šárka Hošková-Mayerová, Daniela-Tatiana Soitu, Janusk Kacprzyk. *Studies in Systems, Decision and Control*, 66; Switzerland: Springer, 2017: pp. 3-9.
- ✦ Hitchins, Keith. *Romania 1866-1947. The Oxford History of Modern Europe*; Oxford: Oxford University Press, 1994: pp. 300-319.
- ✦ Hutchinson, John & Anthony D. Smith, editori. *Nationalism*. Oxford Readers; Oxford: Oxford University Press, 1994).
- ✦ Iorga, Nicolae. *Istoria românilor în chipuri și icoane* (București: Humanitas, 2012).
- ✦ Leuștean, Lucian N. *Orthodoxy and the Cold War. Religion and Political Power in Romania, 1947-65*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009.
- ✦ Love, J. F. „Political and Religious Condition in Italy and Romania.” În *The Baptist Record*, Thursday, 25 March 1925.
- ✦ MacCulloch, Diarmaid. *Istoria creștinismului*. Iași: Polirom, 2011.
- ✦ _____ . *The Reformation*. New York: Penguin Books, 2005.
- ✦ Mateescu, Aurel. *Persecution in Romanian Baptist Life*. Oradea: Emanuel University Press, 2007.
- ✦ Modoran, Gheorghe, Lect. univ. drd. „Statistica cultelor neoprotestante din România în perioada interbelică.” În *TheoRhēma* 1.1 (2006).
- ✦ Păclișanu, Zenovie. *Biserica și Românișmul*. Historia, III; Târgu-Lăpuș: Galaxia Gutenberg, 2005.
- ✦ Popovici, Alexa, Dr. *Istoria baptiștilor din România 1856-1989*, ediție revizuită. Oradea: Făclia, 2007.
- ✦ Randall, Ian M. *Religious Liberty in Continental Europe: Campaigning by British Baptists, 1840s to 1930s*. Whitley Publications; Oxford: Regent’s Park College, 2012.
- ✦ Romocea, Cristian. *Church and State: Religious Nationalism and State Identification in Post-Communist Romania*. London: Continuum, 2011.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe. *Sabatarieni în contextul vieții transilvane (sec. XVI-XX)*, Vol. I. Cluj-Napoca: Editura Risoprint, 2014.
- ✦ Rushbrooke, J. H., Dr. „Baptists in Romania, New Excuses for Repression.” *The Baptist Times and Freeman*, 11 June 1925.

- ✦ _____ . „The Judgement of Those Withoot: Some Legends Concerning Baptists.” *The Baptist Record*, Thursday, 25 March 1926.
- ✦ _____ . *The Baptist Movement in the Continent of Europe*. London: The Carey Press, The Kingsgate Press, 1915.
- ✦ _____ . *The Baptist Movement in the Continent of Europe*. London: Kingsgate Press, 1923.
- ✦ Schuller, F. W. „Omul și lucrarea. Un tribut prietenesc, fratelui meu Constantin Adorian.” *Îndrumătorul Creștin Baptist*, Anul IX, Nr. 1-3 (ianuarie-martie 1954).
- ✦ Silveșan, Marius. „Istoria unei instituții evanghelice: Seminarul Teologic Baptist din România.” În *Tradiție, istorie, armată. Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice*
- ✦ „*Tradiție, Istorie, Armată*”, *Ediția a II-a, Constanța, 4-5 iunie 2015*. Coordonat de Olimpiu Manuel Glodarenco. Craiova: Editura Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”, Editura Sitech, 2015: pp. 323-335.
- ✦ Stan, Lavinia & Lucian Turcescu. *Religion and Politics in Post-Communist Romania*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- ✦ Stăniloae, Dumitru. „Idealul național permanent.” În *Telegraful român*, LXXXVIII, nr. 4, 1940, pp. 1-2, nr. 5.
- ✦ _____ . *Ortodoxie și românism*. Opere complete, VIII; București: Basilica, 2014.
- ✦ Turcescu, Lucian. „Dumitru Stăniloae (1903-1993).” În *The Teachings of Modern Orthodox Christianity on Law, Politics and Human Nature*, edited de John Witte Jr. & Frank S. Alexander. New York: Columbia University Press, 2007.